

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 การวัดหรือประเมินผลการดำเนินงาน

เนื่องจากปัจจุบัน การดำเนินงานขององค์กรต่างๆมีความละเอียดซับซ้อนมากขึ้น ทำให้การควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทางด้านการวัดหรือการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กร เพื่อทำการวัดหรือประเมินว่าสถานะหรือผลการดำเนินกิจกรรมต่างๆขององค์กรหรือหน่วยงานนั้นเป็นอย่างไร

1. แนวคิดพื้นฐานในการประเมินองค์กรหรือหน่วยงาน (ดร.พสุ เดชะรินทร์, 2544)
  - 1.1 การกำหนดสิ่งที่จะวัดหรือประเมินว่า จะประเมินในจุดใดหรือสิ่งใด ซึ่งการกำหนดสิ่งที่จะประเมินนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน
  - 1.2 กำหนดตัวชี้วัดหรือเครื่องมือที่จะใช้วัดในสิ่งที่ต้องการวัด
  - 1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือตัวเปรียบเทียบสำหรับตัวชี้วัดแต่ละตัว ซึ่งการกำหนดมาตรฐานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้องค์กรหรือหน่วยงานสามารถทราบได้ว่า การดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
  - 1.4 การประเมินผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น โดยใช้ดัชนีชี้วัดที่ได้กำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการประเมินผลและเก็บข้อมูล
  - 1.5 เปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการประเมินกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่
2. หลักการและแนวคิดในการประเมินผลองค์กร
  - 2.1 ระบบในการประเมินที่ดีไม่ได้หมายความว่า จะต้องมีการประเมินที่มากหรือมีตัวชี้วัดจำนวนมาก
  - 2.2 ในบางครั้งการรู้ในสิ่งที่ไม่ต้องการประเมิน มีความสำคัญมากกว่ารู้ว่าจะต้องประเมินอะไร
  - 2.3 เนื่องจากกลยุทธ์ขององค์กรแต่ละแห่งแตกต่างกัน ทำให้ลักษณะของการประเมินผลมีความแตกต่างกัน
3. ความสำคัญของการประเมินผลองค์กร

- 3.1 การประเมินผลทำให้องค์กรสามารถรู้ถึงสถานะของตนเองว่า อยู่ ณ จุดใด หรือ สถานการณ์ในขณะนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นถ้าองค์กรไม่สามารถประเมินผลการดำเนินงานของตนได้ ก็จะไม่สามารถบริหารตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.2 การพัฒนาองค์กรหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆภายในองค์กร จะต้องเริ่มจากการประเมินผลก่อน ทั้งนี้เนื่องจากการที่องค์กรจะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง จะต้องรู้จุดเริ่มต้นหรือสถานะปัจจุบัน รวมทั้งรู้ว่าองค์กรมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
- 3.3 ตามธรรมชาติของมนุษย์ ถ้าสิ่งใดที่ได้รับความสนใจหรือมีการวัดหรือการประเมินผล ผู้ที่รับผิดชอบหรือผู้ที่ดำเนินกิจกรรมนั้นจะมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมนั้นมากขึ้น
4. ประโยชน์ที่องค์กรได้รับจากการที่มีระบบประเมินผลที่ดี
- 4.1 การที่จะตัดสินใจว่าจะวัดหรือประเมินผลอะไร เป็นการทำให้ผู้บริหารและองค์กรมีความชัดเจนในเรื่องของกลยุทธ์ ซึ่ง
- เป็นการทำให้เกิดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน
  - ทำให้องค์กรมีความชัดเจนในเรื่องลำดับความสำคัญของสิ่งที่องค์กรต้องทำ
  - เป็นการทำให้ผู้บริหารต้องเลือกในสิ่งที่ดีสำหรับองค์กร
- 4.2 ระบบในการประเมินผลที่ดี ช่วยให้เห็นที่สอดคล้องกันในกลยุทธ์ขององค์กรทั่วทั้งองค์กร โดยพนักงานทุกฝ่ายทุกระดับจะมีความเข้าใจถึงกลยุทธ์และแนวทางที่สำคัญขององค์กร
- 4.3 ระบบในการประเมินผลที่ดี จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และคุณค่าที่สำคัญขององค์กรให้พนักงานทุกระดับได้รับรู้
- 4.4 ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั่วทั้งองค์กร
- 4.5 ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆภายในองค์กรเป็นไปอย่างรวดเร็วขึ้น
- 4.6 ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์หรือมองเห็นโอกาสหรือปัญหาต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต
- 4.7 ระบบในการประเมินผลที่ดี จะช่วยให้ผู้บริหารมีมุมมองที่กว้างและครอบคลุมในทุกๆด้านขององค์กร

2.1.2 การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking)

เทคนิคการทำกระบวนการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ เป็นเทคนิคหนึ่งที่ใช้ในการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นการประเมินผลองค์กรเปรียบเทียบกับองค์กรอื่น โดยองค์กรอื่นนี้จะเป็นองค์กรใด ด้านใดก็ได้ที่องค์กรของตนเองได้วางเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ โดยส่วนใหญ่แล้ว ควรจะทำการเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นที่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับดีเยี่ยม ในด้านที่องค์กรเราต้องการเปรียบเทียบ โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคู่แข่งเท่านั้น กระบวนการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะช่วยให้องค์กรสามารถแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ให้ดีขึ้น โดยเรียนรู้จากผู้อื่น และเป็นการปรับปรุงองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จและสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ในอนาคต

สาระสำคัญของการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ

- วัตถุประสงค์ของการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ ไม่เพียงเป็นการเปรียบเทียบในด้านการประเมินเท่านั้น แต่ยังเป็นการเรียนรู้ เพื่อให้การปรับปรุงงานบรรลุผล
  - การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ ไม่ได้เปรียบเทียบเชิงตัวเลขแต่อย่างเดียว แม้ว่าผลการวัดทางด้านตัวเลขนั้นจะเป็นสิ่งสำคัญก็ตาม แต่การเปรียบเทียบในด้านอื่น เช่น กระบวนการในการทำงาน ฯลฯ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการเปรียบเทียบด้วยเช่นกัน
  - การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ คือ การมองไปที่องค์กรอื่นที่มีผลการดำเนินการในด้านที่ต้องการวัด โดยมีผลการดำเนินการดีกว่าขององค์กรตนเอง ทำให้สามารถเรียนรู้จากองค์กรที่ประสบความสำเร็จ ว่าผลการดำเนินการที่ดีนั้นมาจากอะไร
  - ผลกระทบที่ได้จากการเรียนรู้การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะนั้น ไม่จำกัดอยู่ที่ประโยชน์ที่ได้ใช้ข้อมูลคู่แข่งเท่านั้น แต่ยังเป็นการช่วยสนับสนุนการมองไปยังภายนอกองค์กรด้วย โดยมุ่งเน้นไปที่บริษัทที่ดีที่สุดในด้านนั้น
  - ฝ่ายบริหารไม่ควรมองว่า การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะเป็นกิจกรรมที่ไม่ถนัดหรือชำนาญ และทำการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษามากระทำการแทน การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับโครงสร้างการทำงานขององค์กรด้วย
- ประเภทของการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ
1. การเปรียบเทียบในด้านอะไร แบ่งออกได้เป็น
    - การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะทางด้านผลดำเนินงาน
    - การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะทางด้านกระบวนการ
    - การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะทางด้านกลยุทธ์
  2. การเปรียบเทียบกับใคร แบ่งออกได้เป็น

- การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะภายในองค์กร
- การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะกับคู่แข่ง
- การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะกับองค์กรอื่นที่มีธุรกิจคล้ายกัน
- การวัดเปรียบเทียบสมรรถนะกับองค์กรอื่นทั่วไป

กระบวนการทำการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะสามารถจำแนกออกได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน ประกอบไปด้วย

- เลือกกระบวนการที่จะทำการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ โดยกระบวนการนั้น ต้องอยู่บนพื้นฐานทางกลยุทธ์ขององค์กร
- จัดตั้งทีมงานทำการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ
- ทำความเข้าใจและศึกษากระบวนการที่จะทำการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ
- สร้างวิธีวัดผลการดำเนินงานของกระบวนการนั้น

2. ขั้นตอนการค้นหา ประกอบไปด้วย

- จัดทำรายชื่อขององค์กรที่ต้องการนำมาเปรียบเทียบสมรรถนะร่วมกัน
- ค้นหาศักยภาพขององค์กรที่ได้รับคัดเลือกในการทำการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะจากรายชื่อที่ได้จัดทำขึ้น
- เปรียบเทียบข้อดี – ข้อเสีย ของแต่ละองค์กรและเลือกองค์กรที่ดีที่สุดในการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ

3. ขั้นตอนการสังเกตการณ์

มีจุดประสงค์เพื่อทำการศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการขององค์กรที่ได้รับคัดเลือก รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงองค์กร

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลแตกต่างของผลการดำเนินการระหว่างองค์กรตนเองกับองค์กรที่ได้รับคัดเลือก ค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของผลแตกต่างของการดำเนินการ และเพื่อค้นหาวิธีการในการลดผลแตกต่างของการดำเนินการ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

- แจกแจงข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมา
- ควบคุมคุณภาพของข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมา
- สังเคราะห์ข้อมูลที่ทำกรรวบรวมมา โดยการนำข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาสรุปเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการวิเคราะห์ต่อไป
- แสดงผลแตกต่างของการดำเนินการ โดยใช้เทคนิคหรือเครื่องมือประกอบ
- วิเคราะห์หาสาเหตุของผลแตกต่างของการดำเนินการ

5. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข ประกอบไปด้วย

- สื่อสารสิ่งที่ได้ค้นพบจากการวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์ให้เป็นที่ยอมรับภายในองค์กร
- กำหนดเป้าหมายการปรับปรุงกระบวนการนั้นให้สอดคล้องกับแผนปรับปรุงองค์กร
- ออกแบบแผนปรับปรุง
- ปฏิบัติการปรับปรุงตามแผน
- ติดตามความก้าวหน้าและแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา
- สรุปรายงานผลการศึกษาวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ

2.1.3 แนวทางในการจัดทำดัชนีชี้วัด

1. การกำหนดดัชนีชี้วัดตามวัตถุประสงค์

ในการจัดทำดัชนีชี้วัดจะเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ในแต่ละมุมมอง โดยผู้จัดทำจะต้องพิจารณาว่า ภายใต้วัตถุประสงค์ในด้านต่างๆ อะไรคือ ดัชนีชี้วัดที่จะทำให้ทราบว่าสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ถ้าภายใต้มุมมองด้านกระบวนการภายใน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในเรื่องของกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ ดัชนีชี้วัดที่จะตอบได้ว่า กระบวนการผลิตขององค์กรมีคุณภาพหรือไม่ จะดูจากจำนวนของเสียที่เกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิต เป็นต้น

2. การจัดทำดัชนีชี้วัดโดยอาศัยการจัดทำปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors)

เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมากในการกำหนดดัชนีชี้วัดขององค์กร ซึ่งมีแนวทางหลัก 2 ด้าน ได้แก่ 1) ถ้าองค์กรเริ่มจากการทำ Balanced Scorecard ผู้บริหารก็สามารถที่จะกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์แต่ละด้าน จากนั้นค่อยกำหนดดัชนีชี้วัดขึ้นมา โดยดัชนีชี้วัดที่จะกำหนดขึ้นมานั้น จะใช้วัดหรือประเมินว่าองค์กรสามารถบรรลุปัจจัยแห่งความสำเร็จนั้นได้หรือไม่ 2) ถ้าองค์กรไม่ได้มีการจัดทำ BSC องค์กรสามารถที่จะจัดทำปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors) ขององค์กรนั้นขึ้นมา จากนั้นค่อยกำหนดตัวชี้วัดสำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จแต่ละด้าน

3. การจัดทำดัชนีชี้วัดโดยอาศัยการถาม-ตอบ

ตามแนวคิดในลักษณะนี้ผู้บริหารจะมีคำถามที่ตนเองอยากจะทราบหรือรู้ เกี่ยวกับองค์กร และในการตอบคำถามเหล่านี้จะต้องสร้างดัชนีชี้วัดขึ้นมาเอง เพื่อตอบคำถามเหล่านั้น

2.1.4 ลักษณะของดัชนีชี้วัดที่ดี

1. มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ขององค์กร
2. ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดทั้งที่เป็นด้านการเงิน และไม่ใช่มูลค่าทางการเงิน
3. ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดที่เป็นสาเหตุ (Lead Indicators) และผล (Lag Indicators)
4. ดัชนีชี้วัดที่สร้างขึ้นมากจะต้องมีบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกตัว
5. ดัชนีชี้วัดที่สร้างขึ้นมาก ควรเป็นดัชนีชี้วัดที่องค์กรหรือหน่วยงานสามารถควบคุมได้อย่างน้อยร้อยละ 80 ทั้งนี้เนื่องจากถ้าภายในองค์กรประกอบด้วยดัชนีชี้วัดที่ไม่สามารถควบคุมได้มากเกินไป จะทำให้ดัชนีชี้วัดนั้นไม่สามารถแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานที่แท้จริงขององค์กร
6. ต้องเป็นดัชนีชี้วัดที่สามารถวัดได้และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ไม่ใช่ดัชนีชี้วัดที่ผู้เข้าใจมีเพียงแคผู้จัดทำดัชนีชี้วัดเท่านั้น

2.1.5 การทดสอบคุณภาพของดัชนีชี้วัด

เกณฑ์ที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพของดัชนีชี้วัด ประกอบด้วย

1. ความพร้อมของข้อมูล (Data Availability)
2. ความถูกต้องของข้อมูล (Data Accuracy)
3. ความทันสมัยของข้อมูล (Timeliness of Data)
4. ต้นทุนในการจัดหาข้อมูล (Cost of Data Collection)
5. ความชัดเจนของดัชนีชี้วัด (Clarity of KPI)
6. ตัวชี้วัดนั้นสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงหรือไม่ (Validity of KPI) หรือแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องการที่จะวัดจริงหรือไม่
7. ดัชนีชี้วัดนั้นสามารถนำไปใช้ในการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับองค์กรอื่น หรือหน่วยงานอื่นหรือกับผลการดำเนินงานในอดีตได้หรือไม่ (Comparability of KPI)
8. ดัชนีชี้วัดนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดอื่นในเชิงเหตุผลหรือไม่ (Relationships with other KPIs)

2.1.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ

1. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ

สารสนเทศ หมายถึง สารที่ได้จากการนำข้อมูลดิบมาคำนวณทางสถิติหรือประมวลผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งข่าวสารที่ได้ออกมาอยู่นั้นอยู่ในรูปที่สามารถใช้งานได้ทันที ในส่วนของเทคโนโลยีสารสนเทศจะหมายถึง กระบวนการต่างๆ และระบบงานที่ช่วยให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการไม่ใช่รายการหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่แยกออกจากสารสนเทศอย่างจริงจัง แต่เป็นเพียงกำหนดกรอบ (Framework) ที่ระบบสารสนเทศใดๆ (หรือระบบย่อย) จะเข้าไปรวมอยู่ด้วยกันอย่างเหมาะสม เราอาจจะอธิบายส่วนประกอบด้านการปฏิบัติงานของระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศขององค์กรอาจแสดงในรูปของส่วนประกอบทางกายภาพ (Physical Component) โดยที่ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านี้จะทำหน้าที่ในการประมวลผล หรือออกผลรายงาน หรือผลลัพธ์ของระบบ

2. ส่วนประกอบทางกายภาพ

ส่วนประกอบทางกายภาพเป็นสิ่งจำเป็นของระบบสารสนเทศขององค์กร ส่วนประกอบเหล่านี้ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ ซอร์ฟแวร์ ฐานข้อมูล ขั้นตอนการปฏิบัติงาน พนักงานปฏิบัติงาน สำหรับรายละเอียดต่างๆ ดังตารางที่ 2.1 ตารางแสดงส่วนประกอบของระบบสารสนเทศ

ส่วนประกอบทางกายภาพ	รายละเอียด
ฮาร์ดแวร์ (Hardware)	ฮาร์ดแวร์ หมายถึง เครื่องมือคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อื่นๆ หน้าที่หลักของฮาร์ดแวร์ จะเกี่ยวข้องกับ <ol style="list-style-type: none"> 1. การนำข้อมูลเข้า 2. การแสดงผลลัพธ์ 3. หน่วยความจำสำรองสำหรับเก็บข้อมูล 4. หน่วยประมวลผลกลาง (หน่วยคำนวณ หน่วยควบคุม และหน่วยความจำหลัก) 5. การติดต่อสื่อสาร
ซอฟต์แวร์ (Software)	ซอฟต์แวร์ เป็นคำที่ใช้แทนความหมายกว้างๆ หมายถึง คำสั่งต่างๆที่ใช้ควบคุมการทำงานของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ซอฟต์แวร์ระบบ กับซอฟต์แวร์ประยุกต์
ฐานข้อมูล (Database)	ฐานข้อมูล จะเป็นแหล่งที่เก็บข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำไปใช้กับซอฟต์แวร์ประยุกต์ ข้อมูลที่จัดเก็บไว้ชุดหนึ่งจะอ้างถึงถึงแฟ้มข้อมูล (File) เช่น ข้อมูลรายชื่อลูกค้าของบริษัท เราจะเรียกว่า แฟ้มข้อมูลของลูกค้า การดึงข้อมูลจากแหล่งจากแหล่งข้อมูลมาเก็บไว้ที่หน่วยความจำสำรอง เพื่อใช้งานนั้นอาจอยู่ในรูปของเทปแม่เหล็ก หรือดิสเก็ต เป็นต้น
ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure)	ขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ (Formal) ก็จัดได้ว่าเป็นส่วนประกอบทางงานเอกสารคำสั่ง และคำสั่งทางกายภาพด้วย ทั้งนี้เพราะมีการจัดรูปแบบทางกายภาพ เช่น หนังสือคู่มือการปฏิบัติหลักๆ ที่จำเป็นมีอยู่ 3 แบบ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. คำสั่งสำหรับผู้ใช้ (เพื่อบันทึกข้อมูล การนำข้อมูลเข้าหรือดึงข้อมูลมาดู หรือต้องการให้ผลรายงาน) 2. คำสั่งเพื่อใช้ในการจัดเตรียมข้อมูลนำเข้า 3. คำสั่งการปฏิบัติงาน สำหรับพนักงานควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์
พนักงานปฏิบัติงาน (Operations Personal)	พนักงานปฏิบัติงาน หมายถึง ผู้ควบคุมคอมพิวเตอร์ นักวิเคราะห์ระบบ พนักงานเขียนโปรแกรม (โปรแกรมเมอร์) พนักงานเตรียมข้อมูล นักบริหารระบบสารสนเทศและอื่นๆ

ตารางที่ 2.1 ตารางแสดงส่วนประกอบของระบบสารสนเทศ

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแข่งขันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการทำธุรกิจ ไม่ว่าจะ เป็นธุรกิจใดแล้ว แต่ต้องมีการแข่งขันทั้งสิ้น การแข่งขันทางด้านธุรกิจในปัจจุบันหากจะเทียบไปแล้ว คงไม่ต่างจากการทำศึกสงครามในสมัยโบราณ ที่จะต้องมีการนำกลยุทธ์ต่างๆมาใช้ เพื่อให้ได้ซึ่งชัยชนะ แต่ก่อนที่จะทำการกำหนดกลยุทธ์ได้นั้น สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่ง คือ การทราบถึงสถานะของตนเอง ว่ามีความสามารถหรือข้อได้เปรียบใดที่จะนำไปใช้ในการต่อสู้ แล้วจึงเปรียบเทียบความสามารถนั้นกับคู่แข่ง ดังคำกล่าวของคนจีนโบราณที่กล่าวไว้ว่า รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง

คำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้และการเข้าในสถานการณ์ของทั้งภายในองค์กรและคู่แข่ง เพื่อที่จะใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยในการพัฒนาการทำงานให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่ง และการที่จะทราบข้อมูลเหล่านั้นก็ต้องอาศัยเครื่องมือวัดเข้ามาช่วย

การสร้างตัวชี้วัดผลดำเนินการหรือดัชนีชี้วัดและการเทียบเคียงมาตรฐาน ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ช่วยในการวัดความสามารถขององค์กร เพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบกับคู่แข่ง แนวทางที่ใช้ในการกำหนดดัชนีชี้วัดที่นิยมกันมาก ได้แก่ การนำเอาทฤษฎีของ Balanced Scorecard มาใช้เป็นแนวทางเพื่อช่วยในการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินการ (KPI)(ดร.พสุ เดชะรินทร์,2544)

ตัวชี้วัดผลการดำเนินการในที่นี้ จะสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับปฏิบัติการและระดับบริหาร(ดร.วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล, 2543) และยังสามารถนำการวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อน (S.W.O.T Analysis) มาใช้กับการสร้างดัชนีชี้วัดผลสำเร็จธุรกิจ (दनัย เทียนพุดม, 2544)

ในส่วนของ การเทียบเคียงมาตรฐานหรือ Benchmarking นั้น ก็ถือเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้ผลที่ได้มาจากการวัดผลการดำเนินงานนั้น ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หากทางองค์กรได้ข้อมูลผลการดำเนินงานมาแล้ว แต่ไม่ทราบถึงข้อมูลของคู่แข่ง ก็จะทำให้องค์กรไม่มีความต้องการพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้น หรือหากต้องการพัฒนาก็อาจจะเลือกพัฒนาในส่วนการทำงานไม่ผิดพลาด หรืออาจกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้สูงหรือต่ำเกินไป การนำผลการดำเนินงานไปเปรียบเทียบกับองค์กรอื่น จึงจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกต้องการแข่งขัน แต่สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ความต้องการแข่งขันกับองค์กรอื่นเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ

แต่องค์กรทุกองค์กร ควรมีความต้องการที่จะเป็นหนึ่งอยู่เสมออีกด้วย การที่จะทราบว่าตนเป็นที่หนึ่งหรือยังนั้น จึงต้องอาศัยการเทียบเคียงมาตรฐานเข้ามาช่วยนั่นเอง

การเทียบเคียงมาตรฐานนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ Internal benchmarking, Competitive benchmarking, Functional benchmarking และ Generic benchmarking การเลือกที่จะเทียบเคียงมาตรฐานประเภทใด ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรว่ามีความพร้อมในระดับใด (สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์)

ตัววัดผลการดำเนินการที่มีผู้พัฒนามา เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบสมรรถนะนั้นมักเป็นการวัดผลการดำเนินการโดยใช้ตัวเงินเป็นตัววัดหลัก เช่น ตัววัดผลการดำเนินการด้านการบริหารต้นทุน (Cost Management Ratio) และ ด้านการบริหารการเงิน (Financial Ratio) (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2543)

แต่ในภาคอุตสาหกรรมการผลิตนั้น ตัววัดที่ใช้วัดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการผลิตที่สามารถใช้ในการวัดเปรียบเทียบกันระหว่างคู่แข่งที่อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตเดียวกันยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมาสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตนั้นมักจะเป็นตัวชี้วัดที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการผลิตนั้นๆ ตัวชี้วัดที่ได้จึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้

ดังนั้นแนวคิดในการพัฒนาดัชนีวัดสมรรถนะการผลิต (Manufacturing Performance Indicator: MPI) และระบบฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตจึงเกิดขึ้น เพราะไม่เพียงความสามารถที่ MPI จะสนองต่อความต้องการในการชี้บ่งและวัดบอกสถานะการณ์ในกระบวนการผลิตแล้ว ยังสามารถขยายผลในฐานะเครื่องมือสำหรับการวัดเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) ผ่านการแบ่งปันข้อมูลร่วมกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้เกิดการสะท้อนภาพสถานะขององค์กรของตน เมื่อเทียบกับองค์กรที่เป็นเลิศ (Best Practice) ทำให้ระบุได้ถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และจุดยืนของตน ซึ่งนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ ช่องว่าง (Gap) ระหว่างตนเองและผู้เป็นเลิศ เกิดกระบวนการพัฒนาและแก้ปัญหาที่มีเป้าหมายและต่อเนื่อง อันพิสูจน์ได้จากผู้เป็นเลิศนั้นว่าปฏิบัติได้จริง

ไม่เพียงเท่านั้น การพัฒนาดัชนีชี้วัดและระบบการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยังก่อให้เกิดความเชื่อมโยงและพึ่งพากันในภาคอุตสาหกรรมการผลิตทั้งในแง่ข้อมูล ข่าวสาร แรงงาน กำลังการผลิต ฯลฯ เกิดการสะท้อนภาพที่ชัดเจนของระบบการผลิตซึ่ง

ผลักดันให้ผู้ประกอบการเกิดกระบวนการเรียนรู้และรับรู้ที่จะประสานความแข็งแกร่งและการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ในหมู่ผู้ประกอบการด้วยกันเองอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาดัชนีชี้วัดขึ้นมานั้นเริ่มต้นจากการเข้าไปศึกษาการทำงานและกระบวนการผลิตและเก็บข้อมูลของกลุ่มอุตสาหกรรมตัวอย่าง เพื่อศึกษาหาสิ่งที่ควรจะเป็นตัวชี้วัดในกระบวนการผลิต ในส่วนของอุตสาหกรรมหล่อโลหะนั้น ได้มีผู้ทำการพัฒนาดัชนีชี้วัดด้านการผลิตขึ้นมา โดยกำหนดดัชนีวัดประสิทธิภาพทางการผลิตไว้ 5 ประเภท คือ Q, C, D, S และ M โดยประเภท Q : Quality (คุณภาพ) ประกอบด้วย %Claim, %Defect และ OEE ประเภท C : Cost (ต้นทุน) ประกอบด้วย Material Yield, Cost Structure และ Inventory Turnover ประเภท D : Delivery (การส่งมอบ) ได้แก่ %On-Time Delivery ประเภท M : Morale (ขวัญกำลังใจ) ประกอบด้วย Employee Turnover และ Labor Efficiency และประเภท S : Safety (ความปลอดภัย) ได้แก่ Accident Frequency Rate และมีการนำค่าดัชนีชี้วัดที่ได้ไปเปรียบเทียบกับทางโรงงานอื่น เพื่อหาส่วนที่เป็นจุดอ่อนของโรงงานตัวอย่างและพบว่า %Claim ของโรงงานตัวอย่างเป็นดัชนีวัดประสิทธิภาพ ที่มีระดับประสิทธิภาพต่ำที่สุด จึงเป็นประเด็นที่จะนำไปเทียบเคียงเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพทางการผลิตเป็นอันดับแรก โดยโรงงานตัวอย่างมีค่า %Claim อยู่ที่ 3.43% ในขณะที่ %Claim ของโรงงานคู่เทียบเคียงที่เลือกอยู่ที่ 0.8% และทำการพัฒนา (เศรษฐศาสตร์ รักใหม่, 2543)

และงานวิจัยชิ้นอื่นยังสนับสนุนให้เห็นอีกว่า การกำหนดดัชนีชี้วัดช่วยให้การปรับปรุงงานเห็นผลได้เป็นที่น่าพอใจ ดังตัวอย่าง การกำหนดดัชนีเพื่อการปรับปรุงสายการผลิตในขั้นตอนการเตรียมผลิตของสายการประกอบรถยนต์เชิงพานิช ที่ได้นำดัชนีไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงสายการผลิตในขั้นตอนการเตรียมการ โดยได้ผลการปรับปรุงงาน ดังนี้ เพิ่มอัตราพนักงานที่ผ่านการฝึกประกอบระดับเป้าหมายเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.87 เป็นร้อยละ 95 ปรับปรุงงานลดเวลาการทำงานลงกว่า 61.5 นาทีจากเวลาทั้งหมด อัตราการเกิดปัญหาชิ้นส่วนได้ลดลงร้อยละ 88 อัตราการเกิดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางวิศวกรรมได้ลดลงร้อยละ 93.2 อัตราความบกพร่องของการเครื่องจักรได้ลดลงร้อยละ 87.2 และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่ชั้นวางแบบไหลได้ร้อยละ 20.9 และชั้นวางแบบเบาว์ได้ร้อยละ 25.6 นอกจากนี้สามารถเพิ่มอัตราการใช้ได้จริงของอุปกรณ์ดังนี้ ชั้นวางแบบไหลเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.1 ชั้นวางแบบเบาว์ร้อยละ 26.6 ภาชนะขนชิ้นส่วนธรรมดาร้อยละ 10 และภาชนะขนชิ้นส่วนพิเศษร้อยละ 84.2 ตามลำดับ และในการติดตามผลในขั้นตอนการผลิตปริมาณมากสามารถลดความสูญเสียต้นทุนโดยรวมลงร้อยละ 54 (ศิริพงษ์ โพธิ์ลักษณ์, 2543)

เป็นที่แน่ชัดว่า ปัจจัยในการผลิตแต่ละปัจจัยมีความสำคัญแตกต่างกัน การหา
น้ำหนักความสำคัญของแต่ละปัจจัย จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณา เนื่องจากน้ำหนัก
ความสำคัญของแต่ละปัจจัยจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยนั้นๆต่อการผลิต ทำให้เราทราบ
ได้ว่า ปัจจัยใดที่ควรทำการตรวจวัดเป็นพิเศษ ปัจจัยใดที่มีความสำคัญรองลงมา การหาน้ำหนัก
ความสำคัญนั้นมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน วิธีหนึ่งที่นิยมใช้กัน คือ เทคนิคกระบวนการลำดับชั้นเชิง
วิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยและให้คะแนนว่า
ปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่าเมื่อพิจารณาในเกณฑ์การตัดสินนั้นๆ

การกำหนดเกณฑ์การตัดสินก็เป็นสิ่งที่มองข้ามไปไม่ได้อีกเช่นกัน เกณฑ์การ
ตัดสินที่ใช้จะต้องเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม และมีลักษณะของเกณฑ์การตัดสินที่ดี เช่น มีความ
สมบูรณ์พร้อม และตรงตามความต้องการของผู้ตัดสินใจ (Goodwin, 2000)

หลังจากที่ได้พัฒนาดัชนีชี้วัดที่เจาะจงลงไปสำหรับแต่ละส่วนของกระบวนการ
ผลิตแล้ว สิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ดัชนีชี้วัดที่จะชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตทั้งหมด
และดัชนีชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงผลิตภาพ (Productivity) ของการผลิต

คำนิยามของผลิตภาพหรือการเพิ่มผลผลิต (Productivity) คือ ความสัมพันธ์
ระหว่างเอาต์พุตที่ได้จากระบบกับอินพุตที่ใช้ในการสร้างเอาต์พุตนั้นขึ้นมา โดยทั่วไปแล้วอินพุตจะ
หมายถึง แรงงาน (ทรัพยากรบุคคล) การลงทุน (สินทรัพย์ทั้งทางกายภาพและทางการเงิน)
พลังงาน วัตถุดิบ และข้อมูลที่ถูกนำเข้าไปในระบบ ซึ่งทำการแปลงทรัพยากรเหล่านี้ออกมาเป็น
เอาต์พุต (ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ) ผลิตภาพจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนของสิ่ง
ที่ระบบสร้างออกมาในช่วงเวลาหนึ่ง กับจำนวนทรัพยากรที่ใช้ในการสร้างเอาต์พุตนั้นออกมา
ภายในช่วงเวลาเดียวกัน (Sink, 1985)

นิยามข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัจจัยต่างๆที่ใช้ในการผลิตซึ่งจะนำไปเป็นพื้นฐานใน
การสร้างดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผลิตภาพในขั้นตอนถัดไป